

Dve metódy vyhodnotenia ornitocenóz agátových lesíkov Východoslovenskej nížiny

Two Methods of Abundance Evaluation of Acacia Forests Bird Communities of the East - Slovakian Lowland

Dana Miklisová⁽¹⁾, Ladislav Mošanský⁽¹⁾, Ján Obuch⁽²⁾

⁽¹⁾ Ústav zoológie SAV, Löfflerova 10, 040 01 Košice, e-mail: miklis@saske.sk, mosansky@saske.sk

⁽²⁾ Botanická záhrada UK, 038 15 Blatnica

Materiál a metodika

Počas rokov 1989 až 1993 bol realizovaný terénny výskum v oblasti Východoslovenskej nížiny. Metodika pozorovania hniezdnych ornitocenóz v jedenástich agátových lesíkoch (A1 - A11) s rôznou veľkosťou plochy je popísaná v práci MOŠANSKÉHO (1997). Údaje z lesíkov A2, A4, A5, A6 a A9 so sčítacou plochou menšou ako 0,5 ha (spoločne označené ako A05) boli sumarizované kvôli nízkym počtom hniezdnych párov.

Na vyhodnotenie dát zhukovou analýzou sme použili program PC-ORD (McCUNE 1987). Wardova metóda a euklidovská vzdialenosť ako koeficient podobnosti boli zvolené na zistenie podobnosti agátových lesíkov.

Zostrojenie dentritu podobnosti podľa Obucha vychádza zo stanovenia koeficientu asociácie na základe výrazných rozdielov medzi skutočnými a priemernými hodnotami abundancie (OBUCH 1991). Pre základnú hranicu výraznosti rozdielov sme použili koeficienty 1.1 a 2, podobne ako MÜLLEROVÁ-FRANEKOVÁ & KOCIAN (1994).

Výsledky a diskusia

Zlúčením lesíkov s malou plochou sme dostali 7 lokalít. Plošná charakteristika i počet rokov sledovania je spolu s abundanciami uvedený v tab. 1. Bolo zistených 38 hniezdnych druhov (MOŠANSKÝ 1997).

Dáta sme vyhodnotili dvomi spôsobmi - výsledkom je dendrogram zo zhukovej analýzy (Obr. 1) a dentrit podobnosti, zostrojený podľa metodiky Obucha (Obr. 2).

Na obr. 1 sú vyčlenené dva výrazné zhluky. V rámci nich je najvýraznejšia podobnosť lokalít A8 a A05, k nim sa pripája lesík A1. Lokality A10 a A11 sú tiež veľmi podobné. Lokality A7 a A3 sa pričleňujú na podstatne nižšej úrovni podobnosti a považujeme ich za odlišné od ostatných.

Na obr. 2 sú vyznačené agátové lesíky na základe koeficientov asociácie z tab. 2. Platí, že čím je nižšia hodnota koeficientu, tým je vyššia podobnosť medzi lokalitami. Na dentrite sú vypísané diagnostické druhy, ktoré majú signifikantnú kladnú odchýlku od priemeru (v tab. 1 označenú 1+). V lesíkoch s menšou plochou A05 sú početnejšie druhy *E. citrinella* a *T. merula*. Tieto lesíky sú podobné s lokalitami A1 a A8, v ktorých hniezdi *E. citrinella* taktiež početnejšie. V lesíku A3 prevládajú penicovité druhy, s A1 je

spoločný hojný výskyt *S. communis*. Lesíky A10 a A11 sú si podobné najmä vyšším zastúpením druhu *A. trivialis*. Samostatné postavenie má lokalita A7 s vyšším zastúpením najmä semenožravých druhov (*F. coelebs*, *C. carduelis*, *C. chloris*, *P. montanus*).

Zásadný rozdiel medzi použitými metódami je v tom, že v prvom prípade sa jedná o hierarchickú metódu, kým v druhom sa porovnávajú vždy len dvojice objektov. Odlišný je i koeficient podobnosti: klasická euklidovská vzdialenosť versus koeficient asociácie vypočítaný z diferencií u druhov signifikantne odlišných od priemeru (druhy s plusovým alebo mínusovým označením v tab. 1).

Napriek tomu použitím týchto dvoch metód sme dostali veľmi podobné výsledky. Je zrejmé, že tento príklad nie je možné zovšeobecniť. Určite je podnetom na ďalšie úvahy o tom, v čom je viac-menej už klasická zhuková analýza zhodná resp. rozdielna v porovnaní s pomerne novou metódou OBUCHA (1991).

Pod'akovanie

Práca bola čiastočne financovaná grantmi VEGA 2/7171/20 a 2/6010/99.

Súhrn

V príspevku sú vyhodnotené údaje hniezdnych spoločenstiev vtákov agátových lesíkov Východoslovenskej nížiny v období rokov 1989 - 1993 (MOŠANSKÝ, 1994, 1997). Abundancie (sumárne za všetky roky) boli analyzované dvomi metódami - zhukovou analýzou a zostrojením dentritou podobnosti podľa Obucha. Výsledky z oboch použitých analýz sú podobné (obr. 1 a obr. 2).

Summary

Results of research of bird communities breeding in accacia forests of the East Slovakian Lowland during 1989 - 1993 are assessed in this paper. The abundances of different bird species were analysed by two methods – a cluster analysis and by creating a similarity dentrit according to Obuch. Results of both analyses are similar (Fig. 1 and Fig. 2).

Literatúra

- MOŠANSKÝ L., 1994: Hniezdne ornitocenózy krajinej drevinnej zelene v agroekosystémoch Východoslovenskej nížiny. *Kandidátska dizertačná práca*: 92.
- MOŠANSKÝ L., 1997: Hniezdne spoločenstvá vtákov agátových lesíkov Východoslovenskej nížiny. *Natura Carpatica*, 38: 165 - 174.
- McCUNE B., 1987: Multivariate analysis on the PC-ORD system. A software documentation report. *HRI Report No.75, Indianapolis, Indiana*.
- MÜLLEROVÁ-FRANEKOVÁ M., KOCIAN Ľ., 1995: Structure and dynamics of breeding bird communities in three parks of Bratislava. *Folia zoologica*, 44(2): 111-121.
- OBUCH J., 1991: K metodike vyhodnotenia kvantitatívnych údajov z potravy sov. *Panurus*, 3: 61-66.

Tab. 1: Kontingenčná tabuľka s abundanciami hniezdnych druhov agátových lesíkov.

Tab. 1: The contingency table of abundances of different breeding bird species of the acacia forests.

Agátový lesík/ <i>Acacia forest</i>	A1	A3	A7	A8	A10	A11	A05	Spolu/ <i>Total</i>
Veľkosť plochy (ha)	1.6	0.87	2.54	1.2	5.2	3.5	2.79	
Sčítacia plocha v ha	1.6	0.87	2	1.2	2.1	1.9	1.63	
Počet rokov výskumu	3	5	3	2	2	2	3	
Zoznam druhov								
<i>F. coelebs</i>	12	13	1+ 16	7	20	14	1- 4	86
<i>C. carduelis</i>	7	9	1+ 12	7	10	1- 5	5	55
<i>L. megarhynchos</i>	6	1+ 11	1- 3	1- 2	10	8	4	44
<i>S. atricapilla</i>	1- 2	1+ 13	1- 3	4	9	8	3	42
<i>A. trivialis</i>	4	1- 2	1- 2	2	1+ 10	1+ 11	2	33
<i>S. communis</i>	1+ 7	1+ 10	1- 1	1- 0	2- 0	3	3	24
<i>E. citrinella</i>	1+ 6	2	2	1+ 5	2- 0	1- 1	1+ 6	22
<i>H. icterina</i>	5	4	4		1- 1	4		18
<i>M. striata</i>	4	2	1		1+ 7	4		18
<i>L. collurio</i>	1	1	1+ 6	3	1	1- 0	3	15
<i>C. c. cornix</i>	1+ 5		1		2	1	3	12
<i>C. chloris</i>	1	1	1+ 5	1	1	1	2	12
<i>O. oriolus</i>	1	2	1	3	2	2		11
<i>P. montanus</i>			1+ 5	1	3	2		11
<i>C. palumbus</i>	3	2	1	2		1	1	10
<i>P. major</i>	2	3		1	2	1	1	10
<i>S. nisoria</i>			1	1+ 4	4	1		10
<i>T. merula</i>	1	2	1	2	1		1+ 3	10
<i>E. rubecula</i>					1+ 5	2		7
<i>S. curruca</i>		2			3	1	1	7
<i>P. colchicus</i>		1	1	2		1	1	6
<i>S. turtur</i>	1		2	1		1		5
<i>S. vulgaris</i>	1		2			3		6
<i>P. collybita</i>	1	2		1	1			5
<i>P. sibilatrix</i>			1+ 3			2		5

Tab. 1: Kontingenčná tabuľka s abundanciami hniezdnych druhov agátových lesíkov - pokračovanie.

Tab. 1: The contingency table of abundances of different breeding bird species of the acacia forests - continue.

<i>P. pica</i>	1	1					2	4
<i>D. major</i>					1	2		3
<i>R. pendulinus</i>	2		1					3
<i>P. caeruleus</i>					2			2
<i>A. otus</i>	1							1
<i>A. palustris</i>	1							1
<i>B. buteo</i>						1		1
<i>F. tinnunculus</i>	1							1
<i>L. fluviatilis</i>			1					1
<i>L. luscinia</i>						1		1
<i>P. trochilus</i>	1							1
<i>S. europea</i>					1			1
<i>T. troglodytes</i>					1			1
Spolu	77	83	73	50	97	81	44	505
Počet druhov	25	19	21	19	22	25	16	38

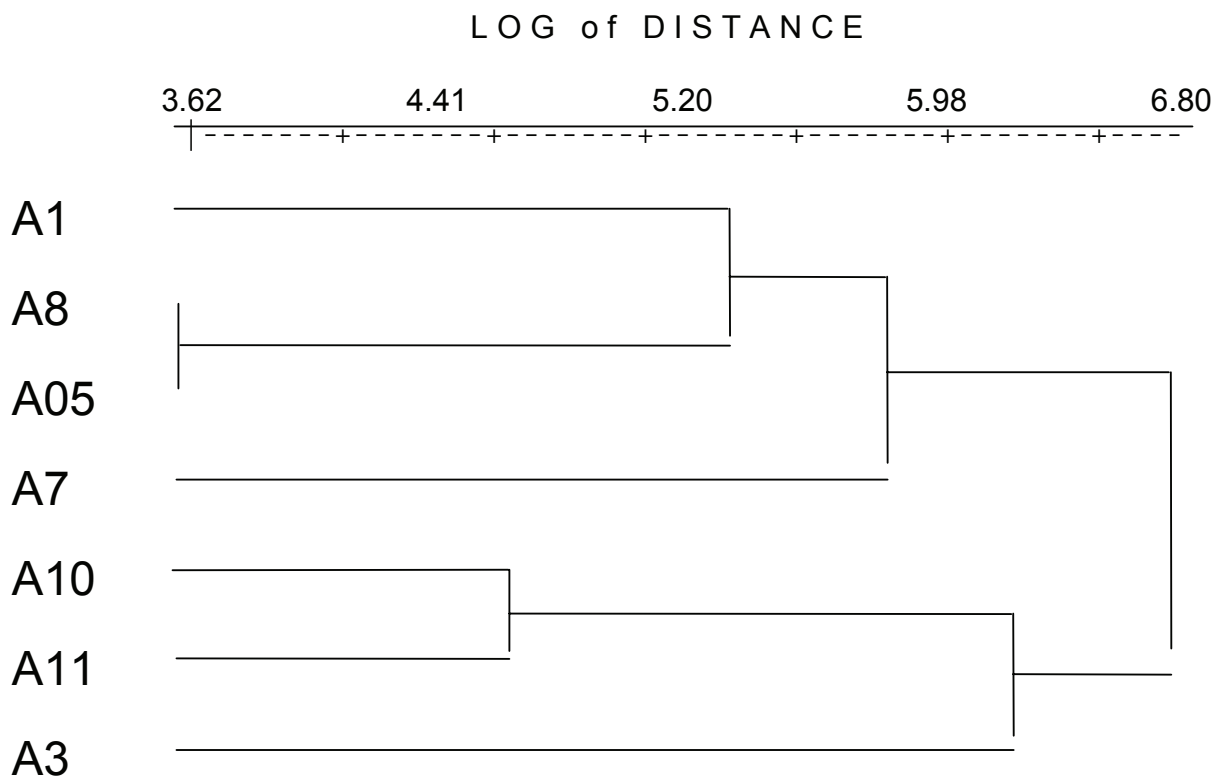
Tab. 2: Asociačná tabuľka pre agátové lesíky.

Tab. 2: The association table for the acacia forests.

	A3	A7	A8	A10	A11	A05
A1	2,000	2,000	2,000	3,000	2,500	*1,428
A3		2,571	3,000	2,750	2,500	2,000
A7			*1,428	*1,818	2,857	2,307
A8				2,000	2,500	*1,428
A10					*1,250	2,533
A11						2,571

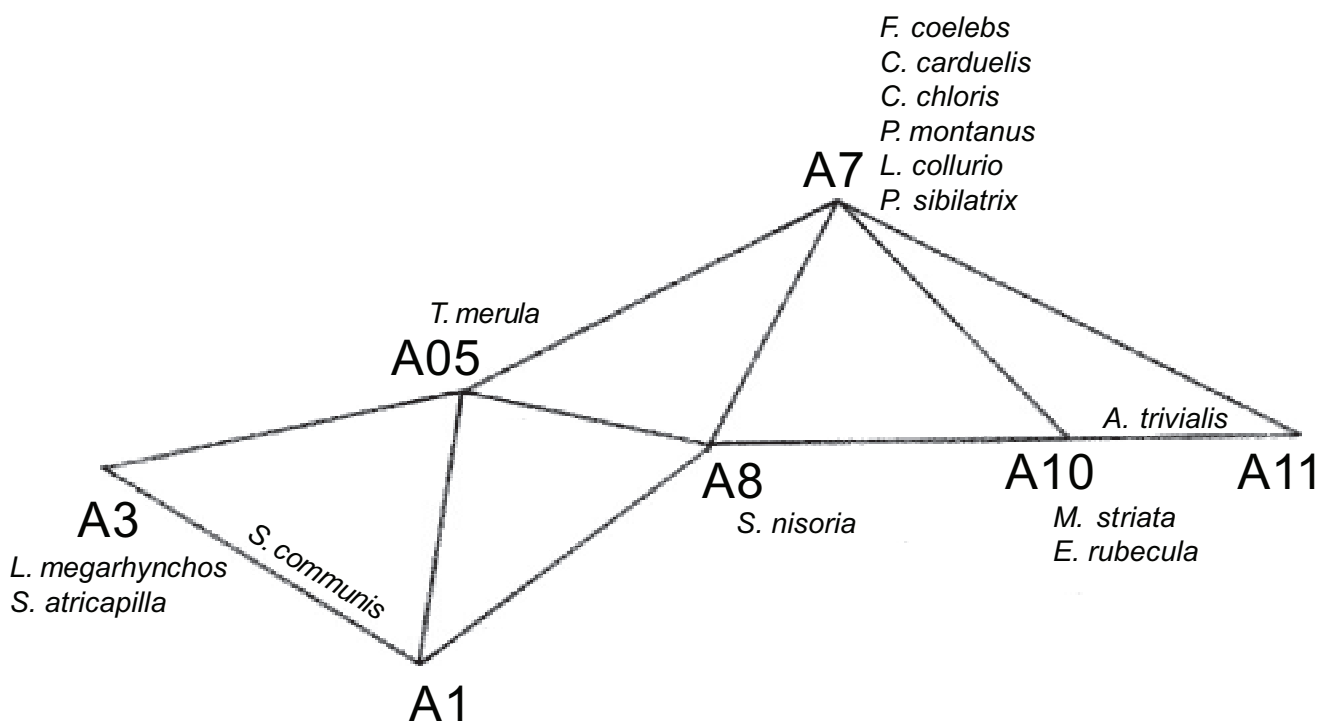
* znamená vyššiu mieru podobnosti

* means a greater similarity measure

Obr. 1: Dendrogram podobnosti zo zhlukovej analýzy (Wardova metóda, euklidovská vzdialenosť).

Fig. 1: Cluster analysis (Ward's method, Euclidean distance).

Obr. 2: Dendrit podobnosti podľa OBUCHA (1991).

Fig. 2: Similarity dendrit according to OBUCH (1991).